

УДК 336.02

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКУ

Пантелєєв В.П., Чмихалов А.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Стаття присвячена питанням фінансової безпеки банківських організацій України. В роботі розглядаються теоретичні та методологічні засади фінансової безпеки банківських організацій. За допомогою них відображена сутність фінансової безпеки банку, загрози фінансовій безпеці та ризики їх виникнення. Відображені методичні особливості оцінки показників фінансової безпеки. Запропоновані шляхи покращення фінансової безпеки банків.

Ключові слова: банківська організація, кредитний портфель, кредитний ризик фінансова безпека, фінансова стійкість.

Постановка проблеми. Фінансова безпека будь-якої банківської установи в незалежності від організаційно-правової форми власності є одним з найбільш важливих елементів у досягненні успіху діяльності через виконання поставлених цілей та задач. Однак більш залежними від ефективності управління фінансовою безпекою все ж таки є комерційні банки.

В умовах складної економічної ситуації останніх років, як показала практика, більшість банківських установ України не спроможні до якісної організації та управління фінансовою безпекою, результатом чого стало банкрутство не одного банку. Відповідно до цього слід зазначити, що не зважаючи на велику кількість досліджень та всебічного дослідження з теоретичної точки зору питання фінансової безпеки, на практиці виявилось, що реалізація існуючих теоретико-методичних засад є набагато складнішим питанням ніж «на папері».

Головною причиною такого становища є велика кількість зовнішніх факторів, що впливають на фінансову безпеку банку. До того ж, більшість спеціалістів не спроможні точно спрогнозувати вплив вищезазначених факторів на зміни фінансово-економічного середовища, в якому діє та чи інша банківська установа, а отже і оперативно розробити заходи з протидії небажаним явищам. Проблема останнього полягає у відсутності достатньої кількості практичних рекомендацій методичного характеру з прогнозування та заподії негативним факторам впливу на фінансовий стан банку через систему фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ю.О. Голобородько зазначає, що економічна безпека повинна безпосередньо включати як основу складову – фінансову безпеку або безпеку фінансово-кредитної сфери [1].

О.І. Барановський трактує фінансову безпеку як стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, яке характеризується можливістю держави забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи, її структурну збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів [2].

Загрози для фінансової безпеки комерційних банків проявляються у вигляді: шахрайства з рахунками клієнтів банку; неповернення кредитів; підроблених платіжних документів, крадіжки фінансових коштів із кас та інкасаторських машин. Фінансові ризики здебільшого виникають уна-

слідок недотримання банківськими спеціалістами принципів забезпечення фінансової безпеки. І ця проблема є міжнародною.

Серед найпоширеніших внутрішніх ризиків фінансової безпеки банків такі:

- неправомірна розтрата коштів службовцями банків;
- незаконне привласнення доходу;
- фальшування витрат;
- зловживання реальними активами банку чи клієнта;
- перевищення повноважень управлінським персоналом;
- підробка документів або внесення до них недостовірних даних;

В.І. Аранчій наголошує, що фінансова безпека – це умови існування і розвитку об'єкта відносин, а також процесу його створення і підтримання; здатність (властивість) фінансової сфери гарантовано задовольняти відповідні потреби, безперервно розвиваючись і функціонуючи з мінімальним ризиком можливих порушень [4].

Цілями системи безпеки банківської діяльності повинні бути:

- захист прав банківських установ, їх структурних підрозділів та співробітників;
- збереження та ефективне використання фінансових, матеріальних, інформаційних ресурсів;
- підвищення конкурентоспроможності та зростання прибутковості за рахунок забезпечення якості банківських послуг і безпеки для клієнтської бази [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для забезпечення фінансової безпеки банківської системи України органи нагляду Національного банку України і правоохоронні органи повинні виділити ресурси для збору і аналізу інформації, а також прийняття спеціальних законопроектів по запобіганню заходам, направлених на підрив фінансового стану банківської системи. Збір і аналіз інформації повинен носити постійний характер і проводитися в масштабі всієї банківської системи з використанням міжнародних зв'язків з іншими державами.

Проте, на сьогодні, на жаль, відсутня достатня законодавча і нормативна база для достатнього забезпечення фінансової безпеки банків та безпеки усєї фінансової безпеки України.

Недостатність власних коштів, цілеспрямований підрив ділової репутації, недосконала оцінка кредитних ризиків, відсутність бази даних про

недобросовісних позичальників, недосконалість кадрової політики, використання фальшивих векселів, цінних паперів, атаки на інформаційну систему банків, зростання кримінальної активності загрожують фінансовій безпеці комерційних банків сьогоденної України.

Забезпечення фінансової безпеки комерційних банків та їх установ є дуже важливим ще й тому, що підрив довіри до кредитних інститутів завдає збитків фінансовій безпеці всієї країни. Передусім, слід зазначити, що фінансова безпека банків – проблема не лише національна, а й міжнародна.

Мета статті. Головною метою цієї статті є дослідження та аналіз системи та процесів побудови фінансової безпеки банківської установи, аналіз організації системи фінансової безпеки банківської установи та механізму її реалізації, оцінити ефективність управління системою фінансової безпеки. Розробити рекомендації з вдосконалення організації та управління процесом реалізації фінансової безпеки банку.

Виклад основного матеріалу. Систему безпеки банківської діяльності можна визначити як організовану сукупність спеціальних органів, засобів, методів і заходів, які забезпечують захист діяльності від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

Головною метою побудови системи безпеки є забезпечення сталого функціонування банків в умовах їх взаємодії з екзогенної і ендогенної середовищами, які постійно змінюються, а також виявлення та нейтралізація зовнішніх і внутрішніх загроз сталого функціонування банків, організація протидії цим загрозам, мінімізація наслідків їх впливу.

Загальна схема організації безпеки містить заходи, які здійснюються послідовно або одночасно.

У сучасній теорії не існує єдиної методики оцінки фінансової безпеки банківської установи та ефективності управління нею. Відповідно до цього, в роботі були розглянуті найбільш відомі, розповсюджені та уживані з них на практиці, серед яких можна виділити:

- методи та моделі, що ґрунтуються на використанні економічних нормативів як основних критеріїв;
- метод коефіцієнтів і показників;
- метод економіко-математичного моделювання;
- методи експертних оцінок.

Список літератури:

1. Голобородько Ю.О. Теоретичні підходи до розкриття сутності та складових фінансової безпеки банківських установ. Науковий вісник НЛ ТУ України. 2012. № 5. С. 194-198.
2. Барановський О.І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. Вісник НБУ. 2014. № 9. С. 17-23.
3. Коваленко В.В. Структурні елементи й оцінювання рівня фінансової безпеки банківської системи. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2009. № 9. С. 191-199.
4. Аранчій В.І. Гроші і кредит: навч. посіб. Київ, Ліра-К, 2015. 364 с.
5. Штаєр О.М. Напрямки забезпечення та основні складові економічної безпеки банку. Європейський вектор економічного розвитку. 2011. № 2. С. 263-270.

При цьому, найбільш доцільною та комплексною системою показників для аналізу ефективності організації та управління фінансовою безпекою банку є система показників, що характеризують фінансовий стан організації, заснована на комплексі показників фінансової звітності, які доповнюються розраховуються фінансовими коефіцієнтами, використовуваними для пропорційної характеристики тих чи інших статей фінансової звітності.

Висновки і пропозиції. Засоби, що дозволять банкам покращити їх кредитну політику та фінансовий стан, покращать фінансову безпеку банків у цілому, серед таких:

1. Змінити підхід оцінки кредитоспроможності позичальника, за допомогою введення чотириступінчастої методики оцінки, що включає, попередній аналіз на підставі тест-анкети, оцінки за допомогою експертних оцінок, шляхом розрахунку ряду коефіцієнтів, розрахунку максимально можливої суми кредиту до безперешкодному поверненню, розрахунку фактичної суми кредиту, можливого до видачі позичальникові.

2. Впровадити заходи щодо організаційної, фінансової та іншої допомоги банку проблемному позичальникові, що сприяють подоланню кризи і виконання зобов'язань позичальника перед банком.

3. Ввести систему автоматичного СМС – інформування про необхідність найближчим часом внести платіж по кредиту тим банкам, у яких її ще немає.

4. Ввести градуйовану систему автодозвону для позичальників, що вперше допустили прострочення, термін якої не перевищує 5 днів і для позичальників, що не в перший раз допустили прострочення, або позичальників, термін прострочення яких становить понад 5 днів. Дзвінки першим пропонується здійснювати 1 раз в день в робочий час з 9.00 до 17.00 за умови, що клієнт підняв слухавку і дослухав повідомлення автовідповідача. Дзвінки другим пропонується здійснювати з інтервалом дзвінків до 1 години і діапазоном дзвінків з 6.00 до 23.00.

5. Зробити жорсткішою кредитну політику та не роздавати ліцензії банкам, що не можуть гарантувати свої зобов'язання.

6. Зробити опір на відділі аналітики та значно їх розширити задля прогнозування усіх можливих загроз та ризиків для банківської безпеки.

7. Розробити та прийняти закон про банківську таємницю.

Пантелеев В.П., Чмыхалов А.В.

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ БАНКА

Аннотация

Статья посвящена вопросам финансовой безопасности банковских организаций Украины. В работе рассматриваются теоретические и методологические основы финансовой безопасности банковских организаций. С помощью них отражена сущность финансовой безопасности банка, угрозы финансовой безопасности и риски их возникновения. Отражены методические особенности оценки показателей финансовой безопасности. Предложены пути улучшения финансовой безопасности банков.

Ключевые слова: банковская организация, кредитный портфель, кредитный риск финансовая безопасность, финансовая устойчивость.

Panteleev V.P., Chmykhalov A.V.

V.N. Karazin Kharkiv National University

THE FINANCIAL SECURITY OF THE BANK

Summary

The article is devoted to the issues of financial security of the banking organizations of Ukraine. The paper examines the theoretical and methodological foundations of the financial security of banking organizations. With the help of them the essence of financial security of the bank, threats of financial security and risks of their occurrence are reflected. The methodical features of the assessment of financial security indicators are reflected. The ways of improving the financial safety of banks are suggested.

Keywords: banking organization, credit risk, loan portfolio, financial security, financial stability.